

Kapitalizm krizde, ya sonra?

Geschrieben von: Erkiner

Sonntag, den 12. Juli 2009 um 22:57 Uhr - Aktualisiert Montag, den 13. Juli 2009 um 06:46 Uhr

Engin Erkiner: Kapitalizm 1929 yılından beri karşılaştığı en derin krizi yaşıyor.

Kriz artan oranda küresel boyuta ulaştı, etkilemediği ülke neredeyse bulunmuyor. Finans sektöründe başlayan kriz kısa sürede üretim sektörüne de yayıldı. Banka ve sigorta şirketlerinin yanı sıra çok sayıda fabrikadan da işçi çıkarılıyor... Halen işi olanlar ise toplu sözleşmede yüzde sıfır ücret artışını kabul etmek, sosyal haklarının daha da budanmasına razı olmak, bazen de kısa çalışmayı ve zorunlu izne ayrılmayı benimsemek zorunda kalıyorlar.

Buna karşılık, yaşanan ve ne zaman sona ereceğine dair herhangi bir belirti görülmeyen krize karşı büyük kitle hareketleri görülüyor. Bazı ülkelerde büyük bir sessizlik var. Bazı ülkelerde ise protesto hareketleri görülmekle birlikte, bunlar ağırlıkla “krizin bedelini biz ödemeyeceğiz”, “işten çıkarmalara hayır” taleplerinin ötesine gitmiyor.

Krizin bedelini emekçiler ödediler ve ödüyorlar, işten çıkarmalar da sürüyor. Bu tür gösteriler yararsız olmamakla birlikte, kapitalistlerin uygulamalarını ortadan kaldırmıyor, sadece hızlarını yavaşlatıyor.

Kapitalizmin içinde bulunduğu derin ekonomik krize karşın, sol açısından durum hiç de parlak değil. Buna karşın, değişik ülkelerin marksistleri arasında büyük sevinç yaşanıyor.

Kapitalizm krizde ama sosyalistler kayda değer bir şey yapamıyorlar. Bu durumda sevinmek değil, üzölmek gerekir. Seviniliyorsa, bu durum, objektif durumla değil, marksistlerin kendisiyle ilgilidir. Yılların içine kapanmışlığı, kapitalizmin krizi izlenirken yaşanan sevinçte de kendini gösteriyor.

EZİKLİKTE KURTULMAK...

1989'da Marx'ın başka bir bağlamda beklediği Avrupa çapında altüst oluş gerçekleşir ve reel sosyalist rejimler kıta çapında devrilirken, kapitalizmin neo liberal çeşidi büyük bir zaferle ortaya çıkıyordu. O günden bugüne neo liberal kapitalizm hakkında çok sayıda –ve gerçek dışı- övgü dinledik.

20 yıl sonra, 2009 yılında, neo liberal kapitalizmin sürdürülemez olduğunu tekelci burjuvazi bile kabul ediyor. Neo liberal kapitalizmin en iyi uygulandığı ülkelerden birisi olan İngiltere'de bankalar peşpeşe devletleştiriliyor. Benzer uygulama başka ülkelerde de var. ABD'de bile bazı şirketlerin devletleştirilmesi artık "sosyalist" bir uygulama olarak görülmüyor. Uluslararası finans hareketlerinin denetim altında tutulması genel bir kabul görüyor.

Gerçekte olan, kapitalizmin bir çeşidinden başka bir çeşidine geçiştir. Emeklilik, hastalık ve işsizlik sigortaları da dahil olmak üzere hayatın her alanının özelleştirildiği bir kapitalizmden, devlet denetiminin daha fazla olduğu başka bir kapitalizme geçiliyor. Bu kapitalizm, 1950-80 döneminin "sosyal kapitalizm"ine benzemeyecek, ancak ekonomik ve toplumsal yaşamda devletin etkisi artacaktır.

Kapitalizmin bir çeşidinden başka bir çeşidine geçilirken durumu büyük oranda izlemekle yetinmek zorunda kalan bizler, bu geçişe seviniyoruz. Neden, çünkü bizi psikolojik olarak da ezmiş olan neo liberal kapitalizmden kurtuluyoruz...

Sevinmek, büyük sorunun olduğu gibi durduğu gözden kaçırılmazsa kötü değildir. Kapitalizm karşıtlarının özgüvenlerinin yükselmesi iyidir. Ne ki, sevinç içindeki insanlar genellikle büyük sorunu açık olarak görmek yerine, kapitalizmin krizine sevinmekle yetiniyorlar.

20. yüzyılın başında değiliz. O zaman –kısa süren Paris Komünü sayılmazsa- sosyalizm esas olarak geleceğin sorunu. Bugün ise, geçmişin de sorunudur. 20. yüzyılda 74 yıl sürmüş ve ileri uygulamaları da içermiş olmakla birlikte sonuçta kapitalizm karşısında başarısız olmuş sosyalizmin mirası her fırsatta bize kendini hatırlatıyor. Biraz olsun güçlenen solun karşısına çıkacak ilk sorulardan birisi şudur:

Kapitalizm krizde, ya sonra?

Geschrieben von: Erkiner

Sonntag, den 12. Juli 2009 um 22:57 Uhr - Aktualisiert Montag, den 13. Juli 2009 um 06:46 Uhr

“Kapitalizme karşı mısınız? Sizin de ne yaptığınızı gördük!”

Kapitalizme karşı olanlar sadece onu tahlil etmekle, krizlerin kaçınılmaz olduğunu belirtmekle yetinemezler. Kapitalizme seçenek olan ve yaşayabilir bir sosyalizm kurulamadığında, kapitalizm ne kadar kriz içinde olursa olsun ortadan kalkmayacaktır.

HAKLI OLMAK YETMEZ !

Geçtiğimiz aylarda ATTAC’ın Berlin’de yapılan “kapitalizm kongresi”nin sloganı böyleydi. Kongreleri simgeleyen cümleler yaşanan süreci de gösterir: Önce “kapitalizm eleştirisi”, sonra “seçenekler” ve şimdi de “haklı olmak yetmez”...

“Uygulanabilir seçeneklerimiz var, ama bizi ciddiye alan çok az”! Ya da “haklıyız, ama haklı olmak yetmiyor.” Bu haklılık nasıl hayata geçirilecek?

Beş yıl önce ATTAC’ın kapitalizme karşı seçeneklerin ve uygulama yollarının görüşüleceği bir kongre toplayacağı söylense, inanan olmazdı. Sadece ATTAC değil, eskiden kapitalizmin bir şekilde düzeltilebileceğine inanan çok sayıda insan, bugün kapitalizmin aşılması gerektiğine inanıyor. Kapitalizmin yerini alması gereken sosyo-ekonomik düzen hakkındaki görüşler ise muhtelif...

Sosyalizmin –bazen kapitalizmi aşan düzen de deniliyor- hangi özelliklere sahip olması gerektiği konusunda görüş birliği bulunmuyor.

Garip bir durum var: Çağdaş kapitalizmin özellikleri konusunda görüş birliği içinde imiş gibi görünenler, nasıl oluyor da ona seçenek düzen konusunda bazen oldukça farklı görüşlere sahip

Kapitalizm krizde, ya sonra?

Geschrieben von: Erkiner

Sonntag, den 12. Juli 2009 um 22:57 Uhr - Aktualisiert Montag, den 13. Juli 2009 um 06:46 Uhr

oluyorlar?

Sosyalizmin ya da kapitalizme alternatif düzenin özellikleriyle, çağdaş kapitalizmin analizi birbirine bağlıdır. Çağdaş kapitalizm konusunda anlaşımak ama sosyalizm konusunda yaklaşık olarak bile anlaşılamamak garip bir durumdur.

KAPİTALİZM ANALİZİ

Sadece 20. yüzyılda yaşamış reel sosyalizm konusunda değil, çağdaş kapitalizm konusunda da ciddi analizlere ihtiyacımız var.

Reel sosyalizmin ne olup ne olmadığını anlamadan ve bu anlayış temelinde onu aşmadan, yeni bir sosyalizm anlayışı mümkün değildir.

Marksistler ve genel olarak anti kapitalistler çağdaş kapitalizmin analizi konusunda da önemli sorunlara sahipler. Bu analizi, tıpkı 20. yüzyılda yapıldığı gibi, önemli oranda ekonomik analizle sınırlandırıyorlar.

20. yüzyılın en azından ilk yarısında bu anlayışın doğruya yakın olduğu söylenebilir, ama artık değildir.

20. yüzyılın ikinci yarısının tarihi ve 21. yüzyıl, bize, devletin aktif rol oynamadığı bir kapitalizm olamayacağını gösterdi. Devlet, toplumdan ayrı, onun üzerinde bir yapı değildir. Üretim ilişkilerinin ve toplumun içindedir. Altyapıyı etkileyen bir üstyapı unsuru değildir, altyapının bileşenlerinden bir tanesidir.

Kapitalizm krizde, ya sonra?

Geschrieben von: Erkiner

Sonntag, den 12. Juli 2009 um 22:57 Uhr - Aktualisiert Montag, den 13. Juli 2009 um 06:46 Uhr

Benzer bir durum kültür için de geçerlidir. Yıllardan beri “kapitalizmin kültürü”nden daha çok, “kapitalizmin kültürleşmesi”nden söz ediliyor.

Değişik ülkelerdeki yüz milyonlarca insan, burjuvazinin açıkça aleyhlerine olan uygulamalarına neden karşı çıkmıyor, dahası sık sık destek de veriyor? Bu insanlar “doğru bilince” neden bir türlü ulaşamıyorlar, ya da bu bilinç yıllardan beri onlara neden bir türlü verilemiyor?

Devleti ve kültürü kapitalizmin kendisini yeniden üretmesinin önemli bileşenleri olarak dikkate almayan bir kapitalizm analizi, kapitalizm konusunda kendisini büyük oranda ekonomik analiz ile sınırlandıran bir sosyalist teori, saptamalar yapmaktan öteye gidemez.

Meseleye bu yönden bakıldığında 21. yüzyıldaki sosyalistlerin, önceki yüzyıldakilerden -1970’li yıllara kadar- geride kaldıkları görülür. 20. yüzyılın büyük bölümünde sosyalistler kapitalizmi analiz etme ve yıkma konusunda oldukça başarılıydılar. Kapitalizme seçenek olan ve yaşayabilen bir sosyalizmi geliştirmekte ise aynı başarıyı gösteremediler.

21. yüzyıl sosyalistleri ise daha gerideler... Bırakın kapitalizmi yıkabilmeyi, onu tahlil konusunda bile önceki yüzyılda gösterilen performansla ulaşamamış durumdalar... Bunun başlıca nedeni, geçtiğimiz yüzyılın özellikle ilk yarısında daha doğru olan bir analizi, kapitalizmin ekonomik analizini verileri güncelleştirerek tekrarlamaktan öteye gitmemeleridir.

Devlet ve kültür, kapitalizmin kendini yeniden üretmesinin önemli bileşenleri olarak ele alındığında, “kriz yönetimi”nin ne olduğu da anlaşılacaktır.

Kriz, yönetilebildiği oranda büyük tehlike oluşturmaz. Kapitalizm krizle birlikte, onu yöneterek yaşıyor.

Bu bir sonuçtur, ama bunu bile görmeden çağdaş kapitalizmin yeterli analizini yapmak mümkün değildir.

Kapitalizm krizde, ya sonra?

Geschrieben von: Erkiner

Sonntag, den 12. Juli 2009 um 22:57 Uhr - Aktualisiert Montag, den 13. Juli 2009 um 06:46 Uhr

SONDAN BAŞA DÖNMEK...

ATTAC ile sınırlı olmayan sorun burada açıklığa kavuşuyor: Haklıyız, ama bu haklılığı nasıl hayata geçireceğiz?

Bu sorunun cevabını bulmak için “büyük tepkisizliğin”, “krizden kurtulması için burjuvaziye destek olmanın”, ne olursa olsun “kapitalizmden umut kesmemenin” nerelerden kaynaklandığını araştırmak gerekir. Bu araştırma, sizi, zorunlu olarak, kriz yönetimine, kapitalizmde devletin yeniden örgütlenmesine ve bir deyimle “toplumun devletleşmesine”, kapitalizmin kültürleşmesine götürecektir.

Bu özelliklerin Türkiye’de –bize ait olanlarla bezenmiş olarak- ne kadar gelişmiş olduklarını görmek zor olmasa gerek...

Değiştirebilme umudunun ilk koşulu, görünenin arkasındaki işleyişi bulmaktır.

Tersi durumda kapitalizm krizini yönetir, biz de bunun nasıl olduğunu anlamadan sevindiğimizle kalırız.